

AZ ÚJ ELLENSÉG,

A DIÓBUROK-FÚRÓLÉGY

Talán mindenki megtapasztalta karácsony előtt, a bejgliszezon kezdetén, hogy nem is olyan egyszerű felmutatni 40 dkg gorbára vágott dióbelet. A jól bevált beszerzési források, mint a szomszédok, a megbízható zöldségesek, de még a munkahelyi dílerek is, akik évek óta terítik dióval a munkaközösséget, mind-mind csődöt mondtak. De mi lehet az ügy hátterében?

Hogy lehetséges az, hogy az a diófa, ami alatt elsétálva évtizedek óta mindig találtunk néhány szem ajándékdiót, most pár fekete termésmaradványon kívül semmi mással nem tud szolgálni? A megoldás természetesen egy viszonylag új károsító, ami miatt a szó szoros értelmében fekete évük volt a diófáknak. És sajnos a diótermesztőknek is.

Nyugatról érkezik

A tettes egyértelműen a nyugati dióburok-fúrólégy, amit a tudomány *Rhagoletis completa* megnevezéssel illet. A névvel érdemes még kicsit kukacskodnunk, két dolog miatt is. Az egyik az, hogy sokaknak ismerős lehet, hiszen a cseresznye kukacosodását is *Rhagoletis*-fajok okozzák, és bizony sok hasonló vonás van a kártevők életmódjában. A másik fontos érdekesség pedig a „nyugati” jelző. Ez arra utal, hogy a faj tőlünk nyugatra, konkrétan Észak-Amerikában honos, és ott is jelentős kártevő. Ám

azért kellett a nevében ennyire egyértelműen feltüntetni a hovatarozását, mert bizony nekünk is van egy saját, eurázsiai elterjedésű dióburok-fúrólégyünk. Ez a faj azonban szerencsére hébe-hóba fordul csak elő a diófákon, és komoly károkat sem okoz. Az első észlelések 2011-ben voltak az ország nyugati részén, és azóta a faj minden évben jó néhány kilométerrel keletebbre húzódott. Mostanra az egész ország területén előfordul, és a kezeletlen fákon akár 100%-os fertőzést is elér, azaz minden egyes termést károsít. Sok évig a dió volt az egyik olyan növényünk, amit szinte egyáltalán nem kellett permetezni, anélkül is megbízhatóan és bőségesen hozott termést. A gazdák hagyományosan a házak elé, az utcára ültették a nagy termetű diófákat, mert szinte semmiféle gondozást nem igényeltek. Gyakran hagyták meg a magról kelt, „varjúvetette” fákat a szőlősorok vagy a kertek végében is. Így a diók jó része nem ültetvényekben, hanem szórványban növekedik. Ez a szigetes, elszórt előfordulás nagyban kedvez a kártevő

terjedésének, felszaporodásának, hiszen a kezelés nélküli fák környezetében a természetes ellenség nélküli károsítók akadálytalanul fejlődhetnek.

A zöld burookban fejlődik

Életmódját érdemes megismerni, mert így megkönnyíthetjük a védekezést. Egynemzedékes faj: a nőtények július elejétől bújnak ki a földből, mert ott teletnek át, báb alakban. Rajzásuk elhúzódó, egészen szeptember közepéig találkozhatunk repülő imágókkal. Tojásaikat az érő diótermések zöld héjára teszik. Megtámadják a díszfaként vagy erdősítési céllal telepített fekete diót (*Juglans nigra*) is, de gazdasági károkat csak a közönséges dión (*Juglans regia*) okoznak. A fajták eltérő viselkedését, érzékenységük különbségeit vagy esetleges toleranciájukat, rezisztenciájukat sajnos nem tapasztalni. A tojásból kibújó kis nyüvek a dió zöld burkába rágnak be, ott táplálkoznak, vedlenek. A korai fertőzés hatására a

zöld burkon szabálytalan, összefolyó, fekete foltok jelennek meg. Későbbi fertőzésnél a termés idő előtt lehullik, burka elfolyósodik, rothadó, nyálkás, fekete kásává válik. Csapadékszegény, meleg időben ez rászárad a termésre, és a diót szinte lehetetlen lesz kifejteni a fekete burokból. A fertőzés hatására a dióbél sötétedik, a termés mennyisége csökken, minősége romlik. Az elnyálkásodó szövet utat nyit egyéb, baktériumos és gombás fertőzéseknek is.

A kifejlett lárvák a talajba húzódnak bábózni. Attól függően, mikor történt meg a tojásrakás, ez kétféleképpen is létrejöhet. Korai fertőzés és korai kifejlődés esetén a nyüvek kimászhatnak a burok héja alól, és a földre vetve magukat befurakodnak a talajba. A későbbiekben lejátszódó fertőzés esetében pedig maga a termés hullik le a fáról, a fejlődést a lárvák a földön fekvő dióban fejezik be, és onnan másznak át a talajba. A bebábózódás a földfelszínhez közeli, felső rétegekben történik meg. A kártevő itt telel át, és a nyár második felére összegyűlő hő hatására innen repülnek ki az imágók. A kifejlett rovar érisi táplálkozásával nem károsít, csak a lárvák okoznak gondokat.

Védekezés a házikertekben

A védekezés többlépcsős, összetett folyamat. A kémiai kezeléseket csak a házikertekben lehet megúszni, ültetvényekben a permetezések sajnos szükségszerűek. A fűrőlégy elleni harc első lépése a kártevő tettenérése.

- A rajzást sárga ragacsapokkal lehetséges megfigyelni. A kereskedelemben kapható csapdákat a fák napsütötte, déli oldalára kell kifüggeszteni július elején. Minél magasabbra érdemes felrakni őket, a koronapalást külsejére. Ez nagyobb fáknál nem egyszerű feladat. A csapda csalétket is tartalmaz, a kapszulában erjedő gyümölcsök szagára emlékeztető molekulák találhatók, erre, mint táplálékra a hím és a nőstény legyek is rárepülnek. Házikertekben álló, magányos diófák esetében néhány ragacsap kihelye-

A korai fertőzések hatására a dió zöld burkán besüppedő, fekete foltok alakulnak ki

Az erőteljes, későbbi károsítás a teljes burok elfeketedését okozza

Száraz időben a károsított burok rászárad a termésre, megnehezíti a tisztítást, feldolgozást

zésével és a csapdák rendszeres cseréjével eredményesen gyéríthető a kártevő.

- A lehullott diókat folyamatosan szedjük össze, és semmisítsük meg. Ne kerüljenek a komposztba, mert ott a lárvák továbbfejlődve áttelelhetnek. Dobjuk inkább a kukába őket vagy égessük el.
- A diófák alatti fekete fóliás takarás megkönnyíti a lepotyogott diók összegyűjtését, és megakadályozza a lárvák talajba húzóadását is. A légmentesen lezárt talajfelszín azonban nem szerencsés megoldás hosszabb távon, ráadásul a legyek akár 3-4 kilométeres távokról is rárepülnek a gazdanövényre.
- A lombhullás során potyogó, fertőzött termést sem szabad a területen hagyni, azt a nyári gyümölcshulláshoz hasonlóan össze kell szedni és megsemmisíteni.

A dióburok-fűrőlégy korai terméshullást is okoz. A lehullott, fertőzött termést mihamarabb össze kell gyűjteni és megsemmisíteni

ISMERJÜK FEL AZ ELLENSÉGET

A faj megjelenése jellegzetes. A közepes termetű legyek szárnyainak feszítávolsága majdnem egy centis, megközelítőleg 8-10 mm. A hártás szárnyaik jellegzetes rajzolatúak. A szárnyak végén vaskos, C alakú folt található, ez alapján a faj könnyen beazonosítható. A felismerését segíti a barnás színű rovar hátán látható világosabb, félkör alakú folt is. A hímek és a nőstények elkülönítése szabad szemmel nem lehetséges, az ivarok egymáshoz hasonlóak. Az imágók melegkedvelők, Magyarországon a nyár második felében, július–augusztusban találkozhatunk velük. Gyakran pihennek, lebegnek a fák déli, napsütötte oldalán. A lárvák a dió zöld, külső burkában fejlődnek ki, testük piszkosfehér, csontszínű, hosszúságuk 6-10 mm. A bábok színe sárgás, végük lekerekített, a talajban találhatóak.

Ültetvények permetezése

Ültetvényekben a kémiai kezelésekre is szükség van. A rajzást megfigyelésekre alapozva érdemes az állományokat évente többször is permetezni. A tapasztalati adatok alapján július elején kezdve, évente három kezeléssel lehet teljesen biztosra menni. A rendelkezésre álló szerek között sajnos nem találunk olyat, ami az öko- vagy biotermesztésben is engedélyezett lenne. A felszívódó, hosszabb hatású termékek közül a Calypso 480 SC és a Mospilan 20 SG hatásos, a kontakt szerek közül pedig a Karate Zeon 5 CS az engedélyezett. A szereket váltogatva, rotációban kell használni, a felszívódókat a nyár elején, a kontaktot pedig a szürethez közeledve. Az ételmezés-egészségügyi várakozási idő még ez utóbbinál is 14 nap, erre nagyon fontos figyelni!

Összességében tehát annyit kell látnunk, megint egy új károsító, ami a felszaporodás időszakában van. Megint egy új feladat, ami megtanít valamit, ami összességében gazdagítja a tudásunkat, de kicsit megnehezíti a dolgunkat. Viszont a kérlelhetetlen biológiai törvények szerint néhány év, és a kártevő kicsit visszaszorul majd, kicsit megszelídül, a gradáció összeomlik, és a diófák meg a diótermesztők fellélegezhetnek.